

Sociálně motivované variování výslovnosti cizích slov*

Martin Havlík (Praha)

SOCIALLY MOTIVATED VARIATION IN THE PRONUNCIATION OF LOANWORDS

This paper presents the findings of a study on loanword pronunciation in Czech, focusing in particular on the impact of four primary independent variables (age, sex, education, and region of origin, i.e. Prague / Brno) on loanword pronunciation. The results were obtained from an empirical study undertaken in 2014, in which 300 native speakers of Czech were recorded reading 300 loanwords in short sentences. The social categories of the sample correlate proportionally with those of the inhabitants of both cities, according to the latest census. Age and education were identified as the variables associated with the highest degree of variation in the pronunciation of the loanwords studied. Knowledge of English, now a compulsory school subject in the Czech Republic, has a clear impact on pronunciation; however, the influence of the other factors on variation across social categories was also detected.

KEY WORDS

loanwords, pronunciation, variationist sociolinguistics

KLÍČOVÁ SLOVA

přejatá slova, výslovnost, variační sociolingvistika

1. ÚVOD

Výslovnost cizích slov, včetně vlastních jmen, bývá rozkolísaná, a to zejména u slov nově přejatých. Základní příčina rozkolísanosti neboli variování výslovnosti spočívá v tom, že ve výslovnosti cizích slov se střetávají fonologické systémy dvou či více jazyků. Cizí slova jsou do češtiny výslovnostně adaptována; např. anglické slovo *Windows* se v češtině běžně vyslovuje [ˈvɪndɔʊs] a nikoli [ˈwɪndəʊz]. Výslovnost je obvykle adaptována podle principu fonologické aproximace (srov. Duběda et al., 2014a), to znamená, že se vychází z výslovnosti v původním jazyce. Češtině cizí fonémy jsou ovšem nahrazeny nejbližšími českými (jako ve výše uvedeném případě je obouretné [w] nahrazeno retozubným [v], dvojhlaska [əʊ] dvojhlasťou [ou] a koncové [z] neznelým [s]), je uplatněna česká fonotaktika a přízvuk je v češtině i u cizích slov vázán na první slabiku bez ohledu na to, na jaké slabice byl původně.

Již v tomto mechanismu můžeme sledovat první zdroj možného variování, protože některý původní cizí foném může být nahrazen různými fonémy českými, např. anglický foném /θ/ v anglickém pravopise zachycený kombinací písmen *th* se může v češtině nahradit fonémem /t/, srov. např. výslovnost *thriller* jako [trɪlɪr], *Thatcherová* jako [tɛtʃɪrova:] apod., či fonémem /s/, např. *Smith* vysloveno jako [smɪs] či *Heathrow* jako [hi:rou], nebo dokonce /f/, např. *think tank* vysloveno jako [fɪnk tenk]. Na začátku slova je přitom doporučena výslovnost [t] a uprostřed či na konci slova může výslovnost kolísat mezi [s] a [t] (srov. Palková, 1994, či Kučera — Zeman, 1998).

* Tento příspěvek vznikl s podporou grantového projektu GA ČR č. 13-00372S.

Výslovnost může být adaptována i podle jiných principů (ve výše citovaném textu Dubědy et al., 2014a, bylo stanoveno celkem 8 adaptačních principů), např. výslovnost [fodbal] vychází z původního pravopisu, nikoli z původní výslovnosti.

Zdrojem variování přitom nejsou jen mechanismy adaptování a střet různých jazyků na poli jednoho slova (srov. k tomu Calabrese — Wetzels, 2009, či van Coetsem, 1988), nýbrž i rozdíly mezi mluvčími. Ve výslovnosti cizích slov je totiž mj. reflektováno vzdělání mluvčího, a to nejen jeho znalosti cizích jazyků, ale v daleko větší míře i vzdělání obecně kulturní. Mluvčí často dokáží vyslovit cizí slovo, resp. vlastní jméno nápodobou výslovnosti užívané v médiích či ve společnosti obecně, aniž by nutně museli znát konkrétní cizí jazyk, např. francouzštinu při výslovnosti jmen známých fikčních detektivů Poirota či Maigreta. Výslovnost tedy může variovat nejen v závislosti na vzdělání, ale i na věku a zřejmě i na dalších sociálních proměnných. Variování výslovnosti přitom není jevem, který mluvčí berou v potaz jen jako prostou skutečnost, jíž si sotva povšimnou. Výslovnost cizích slov je naopak často povšimnuta, hodnocena, komentována, vysmívána, případně může být i sankciována (zejména v případě profesionálních mluvčích, srov. Havlík — Jílková — Štěpánová, 2015).

Výslovnost cizích slov tedy přitahuje pozornost uživatelů jazyka, kteří si všimají zejména (údajně) nesprávné výslovnosti, ač není vždy jednoznačné, jak by se dané cizí slovo či jméno mělo vlastně vyslovovat (má se např. výše uvedené jméno Smith vyslovovat [smis], či [smit]?). Klíčové je, že variování výslovnosti může korelovat se sociálními proměnnými a že lze tedy zjišťovat, zda různá výslovnost neodráží i různé sociální rozvrstvení, neboli zda výslovnost cizích slov variuje v závislosti na sociálních proměnných.

V následujícím textu se nejprve krátce zmíním o variační sociolingvistice a uvedu, v čem je výzkum výslovnosti cizích slov vzhledem k ní specifický. Pak stručně představím výzkum výslovnostního úzu cizích slov provedený v roce 2014 (podrobněji viz Duběda et al., 2014b). V ústřední kapitole článku předložím ty výsledky vycházející z tohoto výzkumu, jež ukazují variování výslovnosti některých cizích slov v závislosti na sociálních proměnných. Komplexní výsledky výzkumu, včetně grafů zobrazujících rozložení výslovnostních variant podle sledovaných kategorií, jsou zveřejněny na internetové adrese: <http://dvucs.ff.cuni.cz>.

2. VARIÁČNÍ SOCIOLINGVISTIKA

Výzkum variování lingvistických proměnných v závislosti na proměnných sociálních je předmětem variační sociolingvistiky, jež je někdy chápána jako sociolingvistika vůbec (srov. např. Nekvapil, 2012). Ústředním motivem pro vznik a vývoj variační sociolingvistiky byla snaha vědecky uchopit a popsat změny v jazyce, jazykový vývoj (srov. Tagliamonte, 2006). Podle Sali Tagliamonteové (2006, s. 5n.) závisí variační sociolingvistika na třech faktech o jazyce: 1. *uspořádaná heterogenost* — jazyky variují v tom smyslu, že mluvčí mají možnost různým způsobem říci prakticky totéž, toto variování však není zcela neuspořádané a lze v něm nacházet jisté vzorce; 2. *jazyková změna* — jazyky se v průběhu let neustále mění; 3. *sociální identita* — mluvčí si v komunikaci nejen předávají informace, případně provádějí nějaké jednání, ale zároveň

i formou svých výpovědí či replik vypovídají o sobě, o svém věku, pohlaví, vzdělání, příslušnosti k určité třídě, komunitě apod.

Historicky jsou základy variační sociolingvistiky spojovány především s pracemi Williama Labova, který své výzkumy začal provádět na konci 60. let 20. století. Prvním jeho významným výzkumem byl výzkum provedený na ostrově Martha's Vineyard v americkém státě Massachussets (Labov, 1963). Labov zkoumáním výslovnosti místních obyvatel dospěl k poznatku, že převažující centralizovaná výslovnost jádra dvojhlásek *ai* a *au* v jejich projevech je v zásadě neuvědomělým příznakem příslušnosti k obyvatelům ostrova v kontrastu k mluvě turistů, kteří ostrov zaplavují v letních měsících. Dalšími výzkumy W. Labova, dnes již klasickými, byly výzkumy realizované ve městě New York. Cenným poznatkem bylo, že prestižnější formy nejčastěji vyslovují příslušníci nižší střední třídy usilující postoupit na sociálním žebříčku o příčku výše, nikoli mluvčí pocházejících z vyšších tříd. Labov svými výzkumy v New Yorku přesvědčivě prokázal, že na první pohled nesystematické variování výslovnosti vykazuje určitý řád, korelují-li se výslovnostní podoby se sociální třídou, z nichž zkoumaní mluvčí pocházejí, a stylem promluv (viz Labov, 1966).

Od těchto průkopnických prací se variační sociolingvistika mohutně rozvíjela výzkumy v dalších městech Spojených států amerických, Kanady, Spojeného království a postupně i v dalších zemích (srov. např. 37 výzkumů, které Labov uvádí v závěrečné, nově napsané kapitole 1966–2006 rozšířeného vydání své klasické práce — Labov, 2006) a zároveň cizelováním svých metod (srov. např. Tagliamonte, 2006 a 2012, či český překlad příručky Milroyové a Gordona, 2012).

3. VARIOVÁNÍ VÝSLOVNOSTI CIZÍCH SLOV A VARIACNÍ SOCIOLINGVISTIKA

V případě výpůjček se na poli jednoho slova střetávají jazykové systémy dvou, případně i více jazyků, přičemž s touto skutečností se nějak musejí vypořádat i monolingvní mluvčí, případně mluvčí, kteří neznají původní jazyk výpůjčky (variační sociolingvistika je přitom od počátku zaměřena na výzkum variování uvnitř jednoho jazyka, srov. Nekvapil, 2012, s. 229). Tato skutečnost vede k tomu, že výslovnost výpůjček kolísá v mnohem větší míře než domácí ustálená slovní zásoba. Větší míra kolísání výslovnosti cizích slov má pro zkoumání tohoto variování v závislosti na sociálních proměnných dva závažné důsledky: 1. počet lingvistických proměnných, které varíují, je značný, a proto 2. konkrétní výslovnost cizích slov nelze v mnoha případech jednoznačně spojit s nějakou jazykovou komunitou, z níž daná mluvčí pochází.

Vezmeme si za příklad českou výslovnost běžně užívaného a známého amerického jména *Washington*. V tomto jméně jsou tři proměnné, které v české výslovnosti běžně varíují: 1. počáteční *w*, které může být vysloveno jako české retozubné [v], nebo mluvčí mohou napodobit původní obouretné [w], 2. výslovnost samohlásky *a* kolísá mezi [a] a [o], 3. z poslední slabiky buď bývá samohláska [o] vypuštěna, nebo je naopak vyslovena. Jen kolísání těchto proměnných nám dává osm možných výslovnostních variant: [waʃɪŋkɪŋ], [woʃɪŋkɪŋ], [woʃɪŋkɪŋ], [waʃɪŋkɪŋ], [woʃɪŋkɪŋ], [waʃɪŋkɪŋ], [woʃɪŋkɪŋ], [waʃɪŋkɪŋ]. Možných variant může být pochopitelně ještě více; v našem výzkumu úzu výslovnosti cizích slov (viz níže) jsme zaznamenali 23 výslov-

nostních variant tohoto jména (všechny varianty jsou samozřejmě uvedeny ve výše zmíněné internetové databázi).

Zdá se být tedy smysluplné zjišťovat variování jednotlivých fonetických jevů, nikoli variování výslovnosti jednotlivých slov. Problémem je ovšem to, že výslovnost konkrétních hlásek se může lišit slovo od slova v závislosti na tom, kdy cizí slovo bylo do češtiny adaptováno. Vezmeme si např. anglické názvy míčových her: zatímco v češtině máme pravopisně i výslovnostně adaptované varianty *fotbal*, *basketbal* a *volejbal*, u novějších sportů už se někdy uplatňuje původní pravopis a výslovnost vycházející z původní výslovnosti: slovo *baseball* je obvykle psáno s nepočestěným pravopisem a vyslovováno je jen jako [bejzbo:] či [bejzbo:l], takže výslovnost [basebal] či [bazebal] by byla velmi příznaková; ovšem pravopis i výslovnost slova *softbal* kolísá, a to navzdory kodifikovanému počestěnému pravopisu a výslovnosti [sovdbal]. Obdobná situace je s anglickým komponentem *man*: na jedné straně se v češtině vyslovuje např. [barmaŋka], [kameran] či [manžestra:ki], na druhé už máme [paŋmenjku] [spajdŕmena] či [mentřestr:junajtɪt] (*Manchester United*).

Zřejmě jediným schůdným řešením je sledovat variování jednotlivých cizích slov a jmen a v konkrétních slovech pak zjišťovat variování jednotlivých fonetických jevů. Jenže i v případě tohoto postupu se musíme vypořádat s další skutečností, kterou je heterogenost zkoumaného materiálu. Ve vzorku slov, jejichž výslovnost jsme zjišťovali, jsou totiž jak obecná jména (apelativa), tak i vlastní jména (propria) a zkratky. Výslovnost jednotlivých typů slov se může řídit trochu odlišnými principy. Heterogenost je ještě umocněna tím, že se jedná o slova pocházející z různých jazyků. A tak zatímco je smysluplné zjišťovat např. variování [a]/[ɛ] ve slovech anglického původu, v případě galicismů může být dostačujícím zjištěním rozdíl ve variování mezi přibližnou nápodobou původní výslovnosti a výslovností ovlivněnou jiným cizím jazykem, zejména angličtinou. Můžeme např. zjistit, že zatímco starší lidé vyslovují jméno fikční postavy komisaře *Maigreta* jako [mɛgrɛ:] či [mɛgret], mezi mladší generací se začíná objevovat výslovnost [majgret]. Podstatné tedy pro variování výslovnosti tohoto jména v závislosti na sociálních proměnných nebude, zda variuje výslovnost s dlouhým [ɛ] či vyslovení koncového [t], ale zda se mluvčí snaží o výslovnost napodobující výslovnost původní, či zda o původní výslovnosti nemají ani ponětí.

A konečně poslední problém, který cizí slova skýtají pro variační sociolingvistiku, spočívá v tom, že se jedná o okrajovou slovní zásobu. Z tohoto důvodu není prakticky možné získat větší množství týchž cizích slov vyslovených větším množstvím mluvčích ve víceméně přirozených (roz)hovorech, které pro své výzkumy upřednostňují variační sociolingvisté (srov. např. Chromý, 2014). V našem výzkumu výslovnostního úzu cizích slov jsme tedy museli přistoupit k záměrné elicitaci cizích slov, abychom získali výslovnost týchž 300 cizích slov od 300 lidí.

4. VÝZKUM VÝSLOVNOSTNÍHO ÚZU PROVEDENÝ V ROCE 2014

Celý výzkum je poměrně podrobně popsán jinde (viz Duběda et al, 2014b), zde proto uvedu jen skutečnosti důležité pro tento text. V první řadě je potřeba zdůraznit, že se primárně jedná o lingvistický výzkum, nikoli o výzkum sociologický. Tomu byl

podřízen jak výběr testovaných slov, tak i výběr mluvčích. K testování jsme vybrali slova a slovní spojení na základě jejich frekvence v korpusu SYN2010. Výběr mluvčích rovněž nebyl náhodný, neboť jsme je rozdělili do čtyř sociálních kategorií nabývajících dohromady deseti hodnot: 1. místo: Praha a Brno; 2. pohlaví: muži a ženy; 3. věk: 18–39, 40–59, nad 60; 4. vzdělání: základní, středoškolské a vysokoškolské. Počet mluvčích v každé skupině byl stanoven tak, aby procentuálně náš vzorek odpovídal rozložení obyvatel obou metropolí podle údajů z posledního sčítání obyvatel ČR, přičemž v Praze jsme měli 230 mluvčích a v Brně 70. Naším primárním záměrem bylo, aby získané výslovnostní varianty byly reprezentativní pro dospělou populaci v obou městech.

Pro zjišťování variování výslovnosti v závislosti na daných sociálních kategoriích má takovéto složení vzorku mluvčích své nevýhody, spočívající především v tom, že rozložení mluvčích není rovnoměrné. Z tohoto hlediska je nejproblematictější kategorie vzdělání, neboť mluvčích se základním vzděláním je ve vzorku velmi málo, konkrétně 33, tedy o něco více než jedna desetina. Na druhé straně 267 mluvčích je rozděleno do skupin se středním a vysokoškolským vzděláním, a to ještě dosti disproportionálně s převahou lidí se středoškolským vzděláním. Ve skupině lidí se základním vzděláním nadto mají největší podíl lidé ve věku mezi 18. a 39. rokem života, konkrétně jich je 16 (tj. téměř polovina). Většinou se přitom jednalo o středoškolské studenty jen několik týdnů či měsíců před maturitou.

Konkrétní počty pro jednotlivé skupiny jsou následující: Praha: 230 mluvčích, Brno: 70, muži: 146, ženy: 154, mladí lidé: 131, lidé ve středním věku: 88, starší lidé: 81, lidé se základním vzděláním: 33, se středoškolským vzděláním: 186, vysokoškoláci: 81. Od každého mluvčího máme vyplněn dotazník, v němž je uveden jeho přesný věk, konkrétní vzdělání, současné zaměstnání, délka pobytu v dotyčném městě a znalost cizích jazyků zjišťovaná na třech úrovních. V následující tabulce, která je převzata z výše citovaného textu Dubedy et al. (2014b), je přehledně uvedeno rozložení informantů podle jednotlivých kategorií:

		Základní vzdělání		Středoškolské vzdělání		Vysokoškolské vzdělání	
		Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
Praha	18–39 let	6	6	30	32	13	13
	40–49 let	4	4	21	22	9	9
	60 a více let	3	4	18	20	8	8
Brno	18–39 let	2	2	9	9	4	4
	40–49 let	1	1	6	7	3	3
	60 a více let	1	1	6	6	2	3

TABULKA 1. Demografické složení vzorku mluvčích

Vzorek mluvčích v našem výzkumu je tudíž dán kvótním výběrem, k němuž Soukup s Rabušicem (2007, s. 384) explicitně poznamenávají, že „v praxi tolik oblíbený kvótní výběr není výběrem náhodným, a tudíž statistická indukce nemá při jeho používání místo“. Výběru slov ani lidí nadto nepředcházela žádná nulová ani pracovní hypotéza

týkající se variování lingvistických proměnných v závislosti na proměnných sociálních. V některých případech přesto uvedu jako doplňující informaci výpočet pravděpodobnosti výskytu podle Fisherova testu, který na rozdíl od chí-kvadrátu udává přesnou pravděpodobnost, nikoli jen její odhad.

Na závěr této kapitoly ještě poznamenejme, že výslovnostní varianty byly stanoveny poslechovou analýzou, kterou prováděli všichni čtyři autoři výzkumu, tj. Tomáš Duběda, Lucie Jílková, Veronika Štěpánová a autor tohoto příspěvku (pro podrobnější informace k transkripci výslovnostních variant viz Duběda et al., 2014b, s. 137n.).

5. VARIOVÁNÍ VÝSLOVNOSTI VÝPŮJČEK V ZÁVISLOSTI NA VĚKU, VZDĚLÁNÍ, POHLAVÍ A LOKALITĚ

Počet zjištěných výslovnostních variant jednotlivých slovních výrazů kolísá od slov s jedinou podobou (např. *reagovat*, *kurzu* či *euro*) až po slova s 51 (*Los Angeles*, *Jacques*, *CIA*) či dokonce 54 (*world*) variantami. Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že výslovnostní rozkolísanost mnoha testovaných slov je značná, ve skutečnosti většina z nich má jen jednu většinovou výslovnostní podobu s více než dvoutřetinovou četností a několik, případně mnoho menšinových až marginálních podob (219 slovních výrazů). Z celkového počtu 300 slov má jen 34 slov dvě výslovnostní varianty s více než třetinovým počtem výskytů (tj. více než sto výskytů) pro každou z nich. Jedná se o následující slovní výrazy, které jsou seřazeny podle fonetického jevu, jenž v nich variuje: *milion*, *sezona*, *stadion*, *salon*, *kamion*, *balon*, *balkon*, *penzion*, *pavilon*, *citron*, *trénink*, *tréninkový*, *leasing*, *Sally*, *Patrick*, *BBC*, *play-off*, *software*, *procedura*, *kontejner*, *evangelium*, *Augustin*, *benzinový*, *hypermarket*, *Afghánistán*, *Pákistán*, *newyorský*, *standard*, *Louis*, *menu*, *Smith*, *Chris*, *Andrew*, *Nisa*.

Seďm slov pak nemá ani jednu většinovou variantu s více než třetinovým počtem výskytů, jsou to slova *Poirot*, *Christina*, *Grand*, *Hugh*, *World*, *Warren* a *Stephen*. U zbývajících 40 výrazů má jedna varianta četnost mezi 33 % a 67 % a ostatní jsou zastoupeny méně než 33 % (podrobný popis výsledků výzkumu viz Duběda, 2016).

Na následujících stránkách se zaměříme zejména na ona slova, jež mají dvě varianty s více než třetinovým počtem výskytů. Probereme je postupně podle fonetického jevu, který v nich výslovnostně kolísá. Prvními deseti slovy, v nichž variuje délka samohlásky [o], se zde však zabývat nebudeme, neboť tuto problematiku již podrobně zpracovala V. Štěpánová (2015).

5.1 VARIOVÁNÍ [g] VS. [k]

5.1.1 NECHTĚL BYS PO TRÉNINKU ZAJÍT NA PIVO?

Slovo *trénink* bylo informantům představeno v počestěné pravopisné podobě, a to ve větě uvedené v nadpisu tohoto oddílu (rovněž následující oddíly jsou většinou uvedeny větami, jež jsme prezentovali našim informantům). Celkový počet zaznamenaných variant s [g] je 145, zatímco s [k] o deset více, tj. 155. Podívejme se nyní, které skupiny preferovaly podobu s [k] a které s [g].

V kategorii vzdělání je počet obou variant u středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných mluvčích velmi vyrovnaný, zato u lidí se základním vzděláním je výrazná převaha výslovnosti s [k] (64 %). Mohli bychom tedy předpokládat, že lidé se základním vzděláním se nechali více vést písemnou podobou slova, jenže jak uvidíme, u adjektiva *tréninkový* se tato tendence nepotvrdila.

U kategorie věk je významný rozdíl v rozložení výslovnosti [k] a [g] mezi mladými lidmi a lidmi ve věku nad 40 let: mluvčí do 40 let preferovali výslovnost s [g] (56 %), zatímco lidé nad 40 i nad 60 let preferovali výslovnost s [k] (58 % a 57 %). Největší zjištěné rozdíly jsou ovšem mezi muži a ženami, kdy ženy preferují výslovnost s [k], konkrétně 92 žen (60 %) vyslovilo ve slově *tréninku* [k], zatímco [g] o třetinu méně, a to 62 (40 %); u mužů byl poměr opačný: [g] v daném slově vyslovilo 83 mužů (57 %), kdežto [k] 63 (43 %); podle Fisherova testu je variování v kategorii pohlaví statisticky významné: $p = 0,0055$.

Dále uvedme, že v Brně je větší podíl výslovnosti s [g] (56 %), zatímco v Praze je tomu naopak; [g] ve slově *trénink* vyslovilo 46 % Pražanů. Rozdíly jsou tedy nižší než mezi muži a ženami a podle Fisherova nejsou statisticky významné: $p = 0,1186$.

5.1.2 MARIE ODJELA NA TRÉNINKOVÝ POBYT.

Celkový počet výslovnostní podoby s [g] byl zaznamenán u 152 mluvčích, kdežto podoby s [k] u 148. V kategorii vzdělání můžeme pozorovat zásadně jinou situaci u lidí se základním vzděláním oproti výslovnosti podstatného jména *trénink*. V případě adjektiva *tréninkový* se poměr mezi výslovnostmi s [g] a [k] vyrovnal, dokonce s mírnou převahou pro výslovnost s [g] (51 %). U vysokoškolsky vzdělaných lidí se zvýšila preference pro výslovnost s [g] (58 %), zatímco variování u středoškoláků je obdobně vyrovnané jako u slova *trénink* s nepatrnou preferencí podoby s [k] (53 %). Rozdíly v kategorii vzdělání tedy nejsou příliš významné.

U kategorie věk jsme zaznamenali stejné preference jako v předchozím případě, poměry jsou ale nižší, vyrovnanější: [g] ve slově *tréninkový* vyslovilo 55 % mladých mluvčích, 45 % středního věku a 50 % nad 60 let.

V případě rozdílu mezi muži a ženami je situace velmi podobná předchozímu případu: zatímco ženy výrazně preferují výslovnost s [k], kdy 90 z nich (58 %) vyslovilo [k], zatímco [g] jen 64 (42 %), u mužů je to přesně obráceně, 88 mužů (60 %) vyslovilo [g] a 58 (40 %) [k]; podle Fisherova testu je rozdíl mezi muži a ženami vysoce signifikantní, $p = 0,0014$. Výslovnost s [g] také výrazně narostla u mluvčích z Brna (63 %), zatímco u Pražanů je podíl výslovnosti s [g] prakticky stejný jako u slova *trénink* (47 %); rozdíl mezi mluvčími z Brna a Prahy je tentokrát statisticky signifikantní, $p = 0,0298$.

Jak by bylo možné zjištěné údaje interpretovat? Především je důležité, že v testu byly užity psané varianty s počestěným pravopisem, tedy s [k]. Jedna možná hypotéza by tedy mohla být, že starší lidé, případně lidé s nižším vzděláním a ženy, mají tendenci vyslovovat podle toho, co je v písmu, aspoň tedy v případě souhláskové skupiny *nk*. Je tu ještě možná druhá hypotéza vzhledem k tomu, že výslovnost fonému /g/ má v případě slov *trénink* a *tréninkový* příděch cizosti a zřejmě i nespisovnosti. Výslovnost [k] oproti výslovnosti [g] může být považována za správnější, prestižnější, a to tím spíše, že má oporou v písmu.